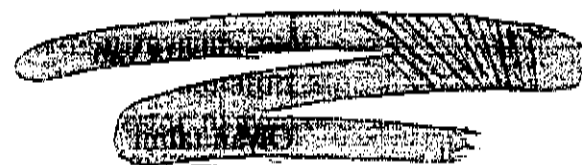

VII. évf.

Tragédiák

EGYSZEMÉNYES FOLYÓIRAT

12.

ÍRJA, SZERKESZTI,
KIADJA, RIKKANCSOLJA:

**Obersovszky
Oby Gyula**

az 1956-os forradalom és szabadságharc
lapja, az IGAZSÁG,
majd az illegális ÉLÜNK alapító főszerkesztője,
halálraítélt – hálából a múltjáért

A csúcsra nézz

*Piros levelem
Kuncze Gábornak
a Belügy-
minisztériumba*

Egy mondat '56-ról

*Tóth Ilona bűnpere
(befejező rész)*

*Melocco Miklós
'56-os emlékműve*

*Piros vonat
(novella)*

*Hósz Dezső
Barátomnak*

*Paris, ville
de la lumière*

karácsony hava

1997

Ára: 28 forint

A CSÚCSRA NÉZZ

A csúcs különben is hívja a szemet
Célozd meg magadnak
és ne add alább

Ami alatta van
Mire van

Olyan talmi
Csupa reménytelen kapaszkodás

Na nézd ezt a fát
S a karácsonyt
Ha eszméje megfoganna
minden gyertyája fenn ragyogna

A csúcsán

Nem is lenne más
Csúcs csupán
Ragyogó vakító fény

Ami persze kár lenne
Jaj milyen kár
Mert hova lenne az a sok
fenyőillatú gyönyörű zöld ág

Túlhozatalt csináltak karácsonyfákból

– mint kapitalistáék, két vagy három évvel ez előtt, s mikor sokéves bevált cselem szerint kimentem a piacra, hogy ötvenesért-százasért csodálatos, nagy illatú fát vegyek magamnak, csak gonoszul apróra nyiszikelt facsonkot találtam, s majdcsaknem sírásra eresztettem magam, mert olyan kegyetlen-embertelen látványt mutatott a piactér; szegény boldogult ezermester nagyapám, meg egy, tán igaz sem volt, régi karácsonymat hozta az eszemre: akkor sem maradt fa a piacon, ám, nem azért, mert felnyiszikelték gonosz kezek – pedig azokban az időkben igazi, klasszikus kapitalizmus járta –, hanem, mert gyenge volt a felhozatal s elfogytak idő előtt; na, de karácsonyfa nélkül mit csináljon az ember? karácsonyfa nélkül nincs karácsony, ha élet is egyáltalán; és itt lépett porondra az én zseniális nagyapám: egy elnyűtt seprűnyelet lefestett szép mattbarnára, bennünket meg nagyanyámmal kivart a piactérre, hogy szedjük össze az elhullajtott ágcsontokat, kisebbet, nagyobbát, ahogy jön, ha sáros-latyakos, ne zavarjon bennünket, majd lavórban megmosdatjuk őket és betűzzük szépen, amint a nagyságuk kéri, hogy szép szimmetrikus legyen a fa, azokba a lukakba, amiket ő, nagyapám, közben fűrt a seprűnyélen.

Hogy milyenné vált a fa? Na, azt már visszagondolni sem merem; bizonyos, hogy olyan csodálatos szép fám azóta sem volt, és szomorúan biztos lehetek benne, hogy nem is lesz már...

*Piros levelem***KUNCZE GÁBORNAK***a Magyar Belügyminisztériumba**Kedves Gábor,*

így írok most neked, ebben a modortalan modorban, mondhatnám még inkább: barátiban – hiszen már jó néhányszor összejöttünk, legutóbb még olyan *jelentéktelen* ügyben is – közvetetten legalábbis – figyelmedet kértem, mint az ebvédelem, különösen, ha az lakott területen történik és fegyverre privilegizáltak által –, szóval így szólok, hogy szavaim a hivataliságon minél kívülebbre kerüljenek, megkülönböztetve is, lassan a karácsony időszakában járunk és a karácsony karácsonyiságát mindenkor igyekeztem megőrizni pillérében, a szeretetben, melyben minden invenciókon, filozófiákon túl, kizárólagosan rejlik minimális megváltásunk lehetősége és amivel, éppen ezért, semmiképpen sem fér össze a bilincs, nem csak ténylegesen, de képletesen sem. A bilincs, ami szellemlefogó, ami szellemellenkezést bénító, ami zsarnokság képzetű, még akkor is, ha egy mindennapok hordalékaitól előntött mindennapos polgárról van szó, és nem egy olyan polgáráról, aki a haza (mondhatjuk nemzetibb) vagy, (kozmpolitább fogalmazásban) a társadalom kiemelkedő harcosa. Akinek hatalmatokat (szeretném, ha rossz lenne ez a szó, és kormányzói szolgálatot értenétek alatta) köszönhetitek. Akitől, akiktől, ha az alapokig lenyúltok, valami újdemokrácia (kusza-zavaros, de végletes elrontásáig mégiscsak demokrácia), létrejöttéért mondhattok hálát a világ látóival és érzőivel egyetemben. Hálát rangotokért, melynek megőrzéséért és szinten tartásáért felelősséggel tartoztok. A bilincs pedig nem segíti elő sem a megőrzését, sem a rangon tartását.

A bilincs a bilincset segíti.

A bilincs a zsarnokság eszköze; eszközidegen egy valamirevaló demokráciától, vagy akárcsak valamilyen valóságra törekvő demokráciától, praktikusabban mondhatnám: NATO-ra és Egyesült Európára törekvő demokráciában.

Már a demokráciák nagy klasszikusai – századokkal a Krisztus előtt való időkben – felismerték, és mint alapigazságot – axiómát a cselekvésre – ismerték fel, tehát praktikus mivoltában, hogy az erőszak erőszakot szül, (a lélek mélyebb regisztereit kutatók azt is tudták, hogy szadistákat emellett), a szadizmus pedig túltesz a „tisztos” erőszakon, lásd a 56–58-as időket, melyben a szadizmusnak – szerény számításaim szerint 20-30 százaléknyi *hozadéka* mutatkozott az akasztófák javára az amúgy is túlzott *akasztófajátékban*.

A rettenet fészke és az esetek jelentős részében indok nélküli – még a hatalmát makacsul őrző hatalom szempontjából is –, indok nélküli gyilkolásnak.

Ki meri, teszem azt, indokoltnak mondani, a forradalom leverése utáni – már 1958-at írtunk, már béklyóban állt-ült az egész ország, már korrumpáltatott virslivel, sörrel – legyilkolását Nagy Imrének és társainak?

Szegény kis sóhajtás lapomnak már kezemben volt a korrektúra levonata, sok csízióra nem adott lehetőséget, de gyorsan kidobtam egy kisanyagot, hogy helyébe szedessem üzenetemet Pongrátz Gergelynek, melyet még 1957-ben Gáli Józsefnek / helyettesemnek – a nép nevezte ki annak, töretlen hűségéért; (keresztapját, Apor Vilmost a pápa most avatta boldoggá); halálraítélésünk előtt néhány nappal üzentem.

A CSUKLÓNKON LÁNC CSÖRÖG
összeköt minket
Jóskám
cimborám
lám a törvény

Mindig is reméltem, hogy üzenete egykor világossá, mi több, evidenssé válik.

El kell jönnie az időnek, melyben nem a bilincs hozza össze a progressziót (még a nem progressziót sem).

Szépnek tűnik hangzásra – mondhatják most a gyakorló politikusok – de más a valóság. A politikai praktikum.

Elfogadhatjuk ezt is, de akkor rakjunk ekrazitot magunk alá, vagy mit tudom én, mi a leghatóbb szere a gyilkolásnak manapság, tudod, olyan igazi eszmei, aminőt az elő-ázsiai fanatikusok használnak üdvére túlvilági hatalmaiknak, és gyűjtsuk be: egy pillanatra talán még gyönyörködhetünk is, amint szállnak-futnak a légben karjaink, combjaink, szíveink, veséink.

Na, persze, hogy vagyon a TÖRVÉNY és az éppen hogy a demokráciában – népakaratúságánál fogva – tartandó be mindennek-felett.

Csak hogy a törvényt is emberek csinálják, meg a ribilliót is.

Ribilliót?!

Hol volt itt szó akárcsak ribillióról? (Bár bizonyos fajta kulturált erőszak akkor is csak embervédelemből-társadalomvédelemből lehet indokolt.)

Ez esetben azonban, az aránytévesztés annyira végletesnek bizonyult, hogy potenciálisan már a végzetesség fenyegetését is hordozta. (Kár, hogy 56-ot még nem érhetted meg érett fejjel, mert akkor pontosan megértenéd, miről beszélek. Empirikusan is, nem csak mechanikusan. (Nagy tragédiánk – amint ezt többször hangoztatni szoktam –, hogy gonoszul rövidre szabott az életünk, a nemzedékek nem fedhetik át egymást, csak közvetetten hordozhatják a tanulságokat. Nem sokat érnek, mert nincs élő erejük.)

Historia est magistra vitae – nagy badarság. Csak tulajdon nemzedékeink történelemben gondolkodási képtelenségét tekintsd...

Ribillió?!

Néhány tucat (ha kétszázra rúgott a számuk, sokat mondok) bevadult – nem is túlságosan bevadult – magyar és köröttük Hitchcock varjai.

Félelmes – ez nem biztos, hogy baj – túlsúlyban.

Ha most ezek a jobb sorsra érdemes varjúgyerekek jól vannak előkészítve, demokratikus irányba vannak regulázva, közönségesen és egyszerűen belekarolnak egy-egy ifjúba, öreg nyanyába, erős ellenkezőbe – hacsak nem toledói viadalra képzett bika, de ilyet nem láttam a jelenlévők között –, és elgardírozzák őket valami erre a célra komóttba rakott helyiségbe, ahol csitítók veszik át a szerepet – persze, nem affélék, mint a rákosista, korai kádárista időkben – és csitítanak. Intelligenciával, kompromisszumkereséssel, végesetben bírság kilátásba helyezésével. Még egyszerűbben: szétgardírozzák őket a város különböző utcáiba, tereire. Annyi volt belőlük, hogy minden tüntetőre jutott volna belőlük kettő, ha nem három.

De nem, ezek a gyerekek ugyanolyan antidemokratikus okítással eresztettek a porondra, mint aminőt rájuk hagytak dicső eleik: ököl, gumibot, bilincs.

Nem jó jövőt mutat – NATO-val, egyebekkel sem – ez az örökség.

Hasznosabb lenne a múlt nemesebb, progresszívebb hagyományain jövőt keresni.

Kívánok Neked és kedves Családodnak meghitt, meleg karácsonyt.

Üdvözöllek szeretettel:

Obersouszky Gyula

Az anyagot előközlésre átadtam Varga Domokos Györgynek, az Új Magyarország főszerkesztőjének.

egy mondat 56-ról – egy mondat 56-ról – egy mondat 56-ról**ZSENGELLÉR GYULA**

39-szeres válogatott futballista, az 1938-ban vb-ezüstérmes együttes tagja, később edző, jelenleg nyugdíjas, 82 éves (1956-ban Ciprus szigetén a Pezoporikosz Famaguszta szakvezetője):

Amikor 1947-ben külföldre, az AS Roma csapatához szerződtem – előttem a kiscgazdapárt színeiben pótképviselő lettem –, elszakadtam a családomtól és csak reménykedtem, hogy valaha is hazatérhetek: ezt a reménysugárt jelentette nekem a hősiesség magyar forradalom, amelynek híradásait lestem, vártam, elbukását személyes tragédiámnak éreztem...

DR. KANCSAL KÁROLY

körjegyző, Bakonyszentlászlón; (56-ban tízéves kisiskolás):

1956 számomra fáklós felvonulás, lelkesedés és október végétől félelem.

FALUDY GYÖRGY

író; (1956 után, a Párizsban megjelenő IRODALMI ÚJSÁG főszerkesztője):

1703–1848–1956: három dátum, amikor a magyarok nem bírták tovább az elnyomást és fölálltak a zsarnokok ellen; egyszer egy évszázadban, nagyszerű volt, ott voltam, boldog vagyok, hogy magyarnak születtem, ahogy előtte nem voltam az.

VÖDRÖS CSABA

az 56-os Magyarok Világszövetségének titkára; (56-ban tizenkét éves):

Nekem 56-ot máig is apám örömkönyektől csillogó két szeme jelenti.

VÍGH SÁNDOR

PR 1 Stúdió igazgatója és tulajdonosa, újságíró; (56-ban hároméves):

Nekem 56 az, hogy az Isten teremtményeként a földön élő ember nem cselekedeteinek praktikus hasznát nézi, hanem a logikai okosság helyett szívokossággal cselekszik, csak a tiszta morált tekintve kiinduló pontnak és célnak egyaránt. Csak így lehet méltó arra, hogy Isten teremtményeként szabad lénynek higgye, tudja magát.

SCHMALCZ ÉVA

az újpesti Bajza utcai iskola 14 éves tanulója:

Minden embernek ki kell állni az igazságért és a hazájáért.

egy mondat 56-ról – egy mondat 56-ról – egy mondat 56-ról**SZÁNTAI KIS NÓRA**

ugyancsak 14 éves tanuló:

Azok az emberek álltak itt, akik a népet tartották fontosabbnak, mint a hatalmat.

BÉKÉS ATTILA

újságíró; (56-ban is):

Az ötvenhatos forradalommal kaput nyitottunk a szabadságnak, a demokráciának, aztán orvul ránk csukták.

DELI ISTVAN PÁL

a MÚOSZ örökös tagja, nyugdíjas; (56-ban üzemi újságíró Csepelen):

1956. október 23-a és november 4-e között az egyetlen újságíró voltam, aki géppisztollyal jelentem meg a MÚOSZ-ban. Rengetegen voltunk, nagyon jó volt a légkör; örülök, hogy 56-ban éltem, megélhettem.

KISS GY. CSABA

egyetemi docens; (1956-ban tizenkettedik évében járt):

56-al kapcsolatban azt mondhatom el, amit egy lengyel újságíró írt Magyarországról a 94-es választások után: Ez a nép, a magyar nép, már nem Kossuth népe, hanem Kádár népe.

CSUKÁS ZOLTÁN

állatorvos (Miskolc); (A XX. kongresszus titkos ülésének anyagát édesapja lezárt fiókjából kiemelte és elolvasta, így aztán elég korán elkezdett a Petőfi-körbe járni, sőt, többeket el is vitt magával):

Október 23-án részt vettem a Képzőművészeti Főiskolán azon az egyetemi csúcsgyűlésen, melyen a 23-i tüntetés elhatározott, sok félelemmel és vívódással együtt, az volt a kényszerképzetem, hogy az ávo rögtön bele fog lőni a tömegbe, de másképp fordult a dolog; úgy érzem, életem legnagyobb napja volt, történelmet csináltunk és a pályánk csúcsára kerülünk.

Tóth Ilona bűnpere (LXIX.)

(Befejező rész.)

Nem rózsafűzért adok itt az olvasó kezébe

Bár itt-ott belemorzsolom a hitem szerint valót is. Nevezetesen, hogy Tóth Ilonka nem volt és nem is lehetett gyilkos. A kor skizofrénje legfeljebb. Ember, aki külön és még külön szeretett volna lenni. Szakmai és emberi értelemben egyként. Testének és szellemének művelésében egyaránt. Sportemberként a legbátrabbak sportját űzte, s ami egyúttal a legnagyobb szívósságot igényelte művelőjétől: kardvívó volt, sportrepülő és ejtőernyős ugró. Tanulmányi munkájáról, sebészi képességeiről professzorai – hangsúlyozva a helyzet abszurditását, melyben megnyilatkozni kénytelenek – a legnagyobb elismerés hangján nyilatkoztak. Egyikük szavára ma is pontosan emlékszem: „Ilyen rendkívüli sebésztehetség ritkán, nagyon ritkán kerül az ember keze alá.” Életének nagy és végzetes ellentmondásosságát a végletesen ellentmondásos kor termelte ki benne. Amint közismert, vallásos ember volt. Ilyenné nevelte tanító édesanyja. Hívó reformátussá. Édesanyjával együtt vagy nélküle rendszeresen eljárt a templomba s ezt, természetesen – hogy egyetemi előmenetelét ne hátráltassa, rosszabb esetben ne járjon az egyetemről való eltávolításával – titokban, konspirálva kellett tennie. Különösen megértjük helyzetét, ha figyelembe vesszük, hogy emberi és szakmai kvalitásai alapján őt választották meg az egyetemi DISZ-bizottság titkárává.

Csak az eddig elmondottakat rakja össze egy valamennyire empatikus és intellektuális lélek. Csupán az elmélyült összehangolás lélekhasadásba kergetheti, ha nem egyenesen az ideggyógyintézetbe.

Most tessék mindczt beleágyazni 56-ba.

Jeanne d'Arc-nak – amint erről előző számomban vallottam – én neveztem el évtizedekkel ezelőtt, mikor ügyéhez mai harcos szószólói, ha közeledtek(?), csak szőrmentén és főként anélkül a bátorság nélkül, ami azokban az időkben ennél sokkal enyhébb bírálatú ügyekben is megkívántatott volna.

Legtöbbjük meg sem érti, fel sem fogja spontán összevetésemet, bár úton-útfélen koptatják a jelzőt.

Csakugyan spontánul szaladt a nyelvemre: az istenhit és a hazaszeretet

valami különös elegyét próbáltam meghatározni vele s azt a megszállottságot, amely ezek szolgálatába kell, hogy szegődjön.

Ismételten elmondom: hazug, képmutató, gyilkos korban éltünk. Abban a korban a hatalom gyilkolt, és kizárólag a hatalom. (Természetesen etikai, politikai értelemben vett gyilkolásra gondolok.) Gyilkolta Lakos Lászlót Szentesen, mert tisztelen akarta betölteni rendőrfőnöki feladatát, gyilkolta Rajk Lászlót, mert vészes riválisnak bizonyult és barátja volt annak a Titónak, aki később tanácsnokává vált Hruscsovnak a magyar 56 eltírásában, gyilkolt százakat és ezreket, ha volt ok rá, ha nem – és gyilkolta Tóth Ilonkát, mert álljt akart mondani a korlátoltságra és permanens gyilkolásra.

És a gyilkosok szabadon járnak-kelnek, élnek világukat.

Szukcesszoraik nem egy esetben a hatalomban készítik elő az új Tóth Ilona ügyeket.

És még egyszer: Tóth Ilona a bíróság előtt

(A téma nem karácsonyi. Karácsonyi számaimból általában ki is hagytam. Mostani fejezetemet azonban, a sorozat záró fejezetének számom. Szerkesztésileg szerencsétlen lenne ezt az egyet átvinni a következő évre.)

Kedves Obersouszky Gyula!

Bocsánatot kérek a rendtelenségemért, hogy a szegedi 56-os emlékmű avatására csak most küldöm a meghívót.

Inkább csak értesítés ez. Becsületes szobor 56-ról.

Kíváncsi vagyok, hogy igazat adsz-e annak a gondolatomnak, hogy a Szabadság cserbenhagyta a Szabadságharcost.

Mint mindig. „Szabadság itten hordozzák véres zászlóidat, s elhulltanak legjobbjaink a hosszú harc alatt.”

Repülni képtelen lepkét, a Szabadság lepkéjét szeretné sok fiatalember repülésre biztatni. Hiába. A fiatalemberék között bizakodók és halottak is vannak.

Erről szól ez a szobor, nagy, 3x3 m. 19 életnagyságú emberalakkal, portrékkal, szép, hófehér mészkőből faragva.

Szegeden van a Dóm tér mellett, az egyetem Rezzich Béla terén.

Üdvözlettel és szeretettel

Melocco Miklós

A szobron a lepke szárnyain az „Egy mondat a zsarnokságról!”

Piros vonat

Annyira fehér volt minden, annyira megejtően fehér, hogy Tege nem tudott ellenállni. Fékezett és lassan lehajtott az útpatkára.

Klára nem értette, arra gondolt, hogy szüksége támadt. De nem úgy nézett ki a dolog.

– Szállj ki, kérlek – mondta a férfi.

Csinált egy kis grimaszt és kiszállt.

Tege kézen fogta és a peremig vezette.

– Nézd! – a vállára tette a kezét.

Az asszony nem értette pontosan, hogy mit kell néznie.

– Hát egyáltalán létezhet ilyen? – mondta a férfi és nézett tovább maga elé áhítattal a szemén.

Az asszony megpróbálta kifürkészni a férfi tekintetének irányát.

– De mit néztek? – adta végül meg magát, miután semmi figyelemre méltót nem talált.

– Semmit. Csak nézz. Láttál te már ilyen csodát?

Magaslaton álltak. Rálátásuk nyílt az egész tájra.

Mikor kora hajnalban elindultak otthonról, még száraz, tiszta volt minden. Hónak se híre, se hamva.

Korán kellett indulniuk. Klári szülei, akikhez elígérkeztek karácsonyra, úgy határoztak – valamilyen kizsáradt az idő alóluk –, hogy az ünnepet megelőző napon vágják le a disznót. Abból a ceremóniából sem maradhattak ki. Na, meg, segítő kezükre is szükség mutatkozott.

Később, lentebb az úton aztán gyülekezni kezdtek a fellegek, de távolról sem komoran, itt-ott még a nap is átszökött réseiken.

S mikor váratlanul havazni kezdett, meglepődtek.

Nem is havazás volt az, inkább csak pihézés. Egy-egy aprócska pelyeg. Pillanatra megtelepedett a szélvédőn, éppen csak, hogy felfoghatták, aztán már vége volt.

– Láttál te már ilyen fehéret? – módosított kicsit a mondatán Tege, mert látta, hogy az asszonya még mindig nem érti, miről beszél, mi ejtette különös varázslatába.

És akkor Klára is felfigyelt a fehérre. Annyira, hogy beleborzongott.

– Csak nem fázol? – húzta közelebb magához a férje.

– Nem, dehogy. – Mitől is fázott volna? Meleg volt, semmi hideget nem érzett.

– Ez a fehér... – mondta kisvártatva, magyarázólag. – Tege megsímitotta kesztyűtlen kezét.

– Egy gyermekkori karácsonyomat juttatta eszembe.

– De az nem volt ennyire embertelen?

Sehol még jele sem élőlénynek.

– Á, dehogy. Éjféle misére mentünk. Mindenütt hosszú, fekete oszlopokban az emberek. Mintha csak lelkek lennének, test nélkül. Nesztelenül léptek.

Ameddig csak ellátni képes volt a szem, fehéret festett a táj.

Fehérrel színezett fehéret.

Hihetetlen fehéret.

Csendbe, ájult némaságba fogott fehéret.

Valószerűtlent, tájidegent, más bolygóról hozottat.

Álltak megbűvölten, egymást átölelve, s lassan maguk is fehérre váltak, fehérrel színezett fehérre, mint maga a közeg, amely körülölelte őket.

És akkor váratlanul, látószögük legtávolabbi határába betört valami. Valami mozgó. Kevéssel később azt is felismerték, hogy szín-

re piros. Hangtalanul, némán szelc, hasította a tájat.

Egy piros vonat.

A látvány végképp megkavarta őket. Még közelebb bújtak egymáshoz, és talán imába is kezdtek, ha tudnak imádkozni.

De nem tudtak.

Csak nézték némán, sóhajukat is visszatartva.

Vízszintben és párhuzamban velük, felezte a tájat.

A valószerűtlen tisztaságú fehér tájban a valószerűtlen tisztaságú piros vonat.

Hangtalan, zajtalan.

Úgy érezték magukat, mint akik eltévedtek. De nem csak úgy közönségesen, ahogy az ember eltéved, ráfut egy idegen csapásra, aztán észreveszi, térül-fordul és visszajut. Az eredetire, a jóra.

Ők úgy érezték, hogy végleg és visszavonhatatlanul tévedtek el. Hogy sem a disznótorból, sem a karácsonyból nem lesz semmi.

Valahol találkoznak a piros vonattal, és átszállnak rá, hogy vigye őket vég nélküli fehérben, vég nélküli csendben.

Vigye őket és soha ne térüljön vissza velük.

Kedves Druzám!

Itt küldöm a kért írást, amely az 1947. évi ismeretségünk és barátságunk bizonyítéka. 56-ról azért nem írtam, mert részt vettem ugyan a 23-ai tüntetésen fél 3-tól 9-ig, amikor az ÁVH-sok kidobálták a könnygázgránátokat, de hazasiettem. Otthon ugyanis feleségem, 2 éves kisfiam és 80 éves szüleim vártak aggodva. Szüleim előző nap érkeztek meg Budapestre Ungvárról (a Jóisten és Hruscsov segítségével) mint áttelepültek, és a VIII. kerületi Illés utcában lakva majd három hetet töltöttem velük az óvóhelyen. Úgy gondolom, hogy

a küldött pár sor megteszi helyette. 47-ben kelt, immár 50 éves ismeretségünkről és barátságunkról beszél.

Mány, 1997

Üdvözöl és ölel
a régi barátsággal:
Sarközy Gyula

Gyula kosztosai voltunk

Cscheszlovákiából menekültem 46 őszén. Mint hajléktalan és menekült a Déli pályaudvaron háltam. Beiratkoztam a Közgázra, hogy az egyetem menzáján étkezhessenek. De pénzem az nem volt. Bába Miska árul-

Persze, hogy megteszi, Druzám, és éppen jól jön ebbe a karácsonyi számba, mert valamit elmond – az értelmezésem szerinti – karácsony szelleméről, mely nem csak egy napba (kettőbe) szerelmes.

(o. gy.)

Dr. Hősz Dezső Barátomnak

Tudod, még azt akartam elmondani neked, Dezsőkém...,

annyi mindent akartam elmondani, hogy lásd, most eszembe sem jut mit akartam elmondani, úgy jártam veled, teljesen úgy, mint Mensáros Laci barátommal, mikor annakidején távozott a márianosztrai különleges gondú nevelőintézetből, több tucatnyi pórussal a memóriájában, – (Te tudod ugyan, hogy ez valami vers kinézetű miacsudaság, de sokan még mindig nem szoktak hozzá, mert makacsok és vénfülüek), szóval, nem tudom mit akartam mondani, nem hirtelen nem tudom, mint a szenilisek, nem tudtam már akkor sem, amikor a Szövetség utcai kórházban, – ahol jóvoltodból a Belen megszorulva szorult helyzetemben, elég jóideig találkoztunk napra nap, és nem tudtam akkor sem, amikor évekig nem láttuk egymást, vagy amikor telefonon lakonikusra zártad közlendődöt mondván: „Gyula, legyen szó bármiről; én veled mindenben egyetértek”; szóval, édes Dezsőkém, szóval, ha fejem verem a falba, akkor sem tudom elmondani Neked, hogy mit is akartam elmondani Neked, de valami fontosat, valami rendkívül fontosat, olyan fontosat, hogy annál fontosabb nem is lehet a világon...

ta a menzán az ebédjegyeket. Mondom neki, hogy nincs pénzem. Sebaj, feleli, szólok a Gyulának, ő az ebédoztó. Új be az ebédlőbe, várd meg az ebédkiosztás végét, s amikor Gyula elkiáltja magát: Repeta! – az üres tányérral állj sorba a kondér előtt! Így is tettem. Amikor elhangzott a Repeta! – kiáltás, már ott is álltam ötödikként a sorban, és kis idő múlva Gyula beleöntötte nagykanállal a bablevest a tányéromba. Három nap múlva magammal vittem a menzára Ocskay Viktor sorstársamat és szóltam a Gyulának, hogy elhoztam a Szovjetből menekült sorstársamat, nem baj? Nem hát! Majd kiszorítom az adagját! Pár hét múlva Ocskay Viktor beállított a menzára barát-nőjével, Grosz Ilonával, aki Erdélyből menekült szász lány volt. Odavittem Gyulához. – Elhoztam Ilonát, Erdélyből menekült, nem baj? – Miért lenne baj? Majd kiszorítom az ő adagját is!

Így lettünk hárman Gyula mindennapi kosztosai. A Gyula pedig nem volt más, mint Obersovszky Gyula, a későbbi 56-os szabadságharcos és 57-es haláraitelt!

Ha a Kollayhoz fűződő töretlen barátságra, s a kiadójában az elmúlt hét év alatt megjelent könyveimre gondolok, akkor kategórikusan ki kell jelentenem, hogy ennek a politikai-történelmi fordulatnak a jelentőségét és örömét kizárólagosan a Szabad Tér Kiadó jóvoltából élheltem át. Számomra ezzel vette kezdetét a rendszerváltás.

KÖSZÖNTJÜK A 10 ÉVES
SZABAD TÉR KIADÓT,
AMELYET 1987-BEN ALAPÍTOTTAK.

A TÍZ ÉV ALATT KÖZEL
100 KÖTET JELENT MEG, KÖZTÜK

OBERSOVSZKY GYULA

KÉT ÍRÁSA ÉS GYŰJTEMÉNYES
VERSESKÖTETE,

PIROS EGÉR, PIROS MADÁR

PRELŰD HALÁL UTÁN

A KIADÓ TÁMOGATÁSÁVAL JELENT MEG:

EGY MONDAT A TENGERRŐL

LEVELEK A SZERELMEK TÁRGYKÖRÉBŐL

Paris, ville de la lumière

Bonaparte, Bonaparte...

Fogvájóval támasztottam volna ki – ahogy mondani szokták – a szememet, hogy minél többet lássak a világból, amit pimasz kalandorok életen át elloptak előlem. Végül mégsem ment tovább. Kevéssel Párizs előtt elnyomott az álom. De annyira elnyomott, hogy szinte alva szálltam le, és csak pislogtam a Gare de Lyon adta idegen környezetre.

A taxisok ott is tartják a sorukat. A legközelebbi hüvelykujjával a háta mögé böködve mutatja az irányt. Batyu hónalatt, fejen, hátton. Végre elérjük a sorost a sor elején.

Persze, hogy rossz címet mondunk be: vingt-neuf helyett quatre-vingt dix et deux-t. Azaz 29 helyett 92-t, ami erős hatvanszámnyi eltérés. S hogy ez mit jelentett a Rue de Bonapartén? A szeptemberben kitört nyárban? Izzó kánikulában? Még kis szakaszosan is? Tíz-húsz méterekkel tovább cepekedve?

– Bonaparte, Bonaparte! – motyogtam magamban alig jártányi erővel –, kisebb nagyság is lehettél volna, hogy rövidebb utcát nevezzenek el rólad.

Újabb taxira, persze –

akkor képzelt kilátásaink szerint – gondolni sem mertünk.

Cipő

Annyi cipőüzletet, mint Párizsban, együttesen sem látam egész életemben.

Fejtő Ferenc

... a nagy diskurzus utolsó pillanataiban észbe kapva: nem nyári már a nap, gyorsan lebukik a horizont alá. Szélfű fényben virágos teraszán.

Kispillanat a Conardon

A Place de la Concorde egyik padján többen ülnek, köztük egy áldott állapotban lévő fekete fiatalasszony. Formás-gömbs a pocakja – nem lehet már nagy ideje hátra –, többen vetnek gyors, kíváncsi pillantást rá.

Aztán felkelnek a padról és egyedül marad.

Egy távolabbi padról figyelem, ahogy gyengéd simítással végig pásztázik a keze gömbölyű pocakján...

Párizs, a fény városa

Kontra-déjà vu

Bagetthez lehet bagettet enni

Kilátásaink váratlanul javultak.

Mondhatnám, mesébe illoen.

Olyan mesébe, amilyen a szocializmussal humanizált időkben már nincs is.

Ülünk a Luxembourg-kert hihetetlen napfényében Jenő-kével...

Itt a szavamba kell vágni, ami nem illő dolog, de bocsánatosabb talán, ha a saját szavába vág az ember. Rátör az emlék és képtelen ellenállni. Egyik darabom jutott eszembe, amelyik a DALIÁK címet viseli és a Luxembourg-kertben – akkor legalább is, évtizedekkel ezelőtt így divó – két-évenként megrendezésre kerülő daliakiállítások inspirálták, pontosabban az a körülmény, hogy az azokon díszelgő csodálatos virág gumóiból valamikor – a középkorban – csuszpájt készítettek, mint a babból vagy krumpliból.

Hihetetlennek tűnt – valami kontra-déjà vu-nak –, hogy most ott ülök a kert közepén, árad rám a napfény és lehetne akár daliakiállítás is körülöttem, ha nagyobb a szerencsém, így sem panaszkodhatom különböző extremitások, délszaki növényekből komponált csokorcsoportok díszelgőnek az óriás virágházban.

Na de, vissza Jenőkéhez – Sujánszkyhoz, természetesen

– bocsánatát kérve, hogy pillanatokra is otthagytam magára. Pedig értem gondolkozik és bosszankodik: valamivel fejlettebb a számszakisága, mint nekem és Ilonának, aki gépet kattint ránk. „Nem, nem lehet kijönni ennyiből,” – mondja, „Legfeljebb bagetthez eszünk bagettet (hosszú jellegzetes franciakenyér) – így én, „Szó sincs róla, koplaltál te, áldoztál eleget. Gyereink!”

Nagyon fel van háborodva.

Tíz perccel később már ott ülünk a befogadó intézmény – magyar intézmény – ifjú igazgatójának a szobájában.

Exkuzáló bevezetőm után, Jenőke drámai színekkel cseteli sorsomat, anyagi helyzetemet – különösen Frankban valóan – és megkü-

lönbötetett méltányosságot igényel.

– Much ado about nothing – mondaná erre az angol. Sok hüfő semmiért.

– Méltányosságból nincs semmi követelésünk veled szemben – fordul felém az igazgató.

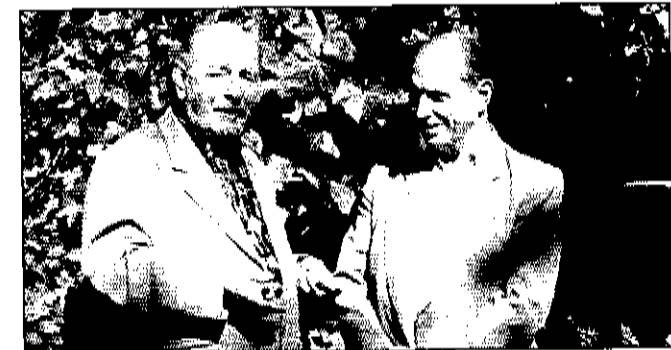
Hirtelen nyelni sem tudok.

– Már kora reggel protesztált érted Hegedűs B. András, az 56-os Intézet igazgatója.

– Az Andris?! – kápedek el, hiszen legjobb tudásom szerint nem is beszéltem neki a dologról. Viszonyunk sem ki-mondottan negédc.

Szentimentális mellemen megint átborzong valami, ami jó. Szinte csak ezért a borzongásért élnék.

Folyton 1956-ot juttatja eszembe.

Sujánszky Jenővel, a Magyar Szabadságharcos Szövetség franciaországi elnökével a Luxembourg-kertben

